

öpil läbi igas osas ja mõõt aatomistu no oot, diatomit ja mõõtida ka siin kõrvalt ilmudat vahelikku mõõtma. **Kasulik rohi.**

Meie maal on üks rohi, mis igal pool kasvab, aga mida ükski peremees tähele ei pane; aga se rohi wöiks iga pidi kažu anda. Se rohi on: nögesed. Iga inimene püijab ennast neist eemale oida, se pärast et nende lehte peal on mölemil pool veiksed karvad, mis lähavad ihu sisse, kui neid puutud, ja teenavad suurt walu, üks päinis väesed inimesed forjawad nögesid oma loomade toiduks. Se pärast on tarvis sindad sätte panna, kui tahad neid leigata.

Nögesed on mitme aastalised kaswandifud, naad ei karda palawat ega fülma, kasvavad wäga jöudsaste. Neid ei föö mislikugune muttafas; nende lehed on nattuke wihad ja on wäga terve looma fööt. Lehmad, kellele nögesid siija andakse, andvad ead piima. Walmi nögesete seemnetega on wäga ea kanu fööta, kes siis terve talv otja munewad. Neid wöib veel fuiwatud ja keedetud nögesete lehtega fööta. Wärskte liha ja puhasitud kalagi wöiwad kaua wärsked olla, kui neid nögesete lehte sisse ja jäää peale pannakse. Wöhed wöiwad möne aja ilma veeta nögesete sees elada.

Nögesist wöib nisama viisi riet tui kanepist. Mönes kohtas walmistakse nögesist peenifest niiti, kellest wöib ead riet kududa. Se tarvis leigatakse neid sirbiga ligi maad fest Augusti suud maha, kui nende

lehed alkavad ära kuivama, aga warred alkavad kolaseks minema ja seemned kergeste maha kuffuwad. Maha leigatud warred pannakse rohu peale kolmes pääwaks kuivama; siis murdakse nende küljest lehed ära, seutakse wihludesse ja pannakse jölle eht järve ligunema. Peale seda tehakse nendega seda sama, mis kanepidega. Nögesed leegivad paremine kui kanep, ja neist tehtud rie on pea nenda sama peenise, walge ja sarge kui muu rie, aga ta ei ole mitte ni föwa. Nögesist wöib ka ead paberid teha. Käntsatl maa rahwas teenavad neist föisa, wörkusid ja noote.

Kui nögeste juurikad ära pöletad, siis saab wist ea leilist (tuhf). Üni sule woi pöödla suurused nögeste juured wärwiwad sinast riet ea ele kollase wärwiga.

Enne muiste prugiti nögesid kui kuse ajajat ja föhu ussi surmajat rohtu; aga nüüd prugitakse teda üksi mönes külmas töbes.

Kui nögesed, mis suurt kažu annavad, siis peab jo teda seal kasvatama, kus muu rohi ei kasva, ni kui kivise maa peal, piiride ja metsa äärde peal. Nende eest pole tarvis suurt volt kanda. On aga tarvis nende seemned maha külida, wöi nende juure maha istutada, kasuma alkavad naad juba ise. Alga kui neid aritud maa peale panna, siis kasvavad naad veel tolme wörra suuremaks.